

Облік і оподаткування

УДК 336.22

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15629073>

**Податкова децентралізація як ключовий чинник розвитку
системи місцевого самоврядування в Україні**

Опанасенко Антон Васильович

аспірант НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»,

м. Київ, Україна, 01054,

ORCID <https://orcid.org/0009-0003-9864-5017>

Прийнято: 19.05.2025 | Опубліковано: 29.05.2025

***Анотація.** Актуальність теми зумовлена тим, що з початком повномасштабної агресії російської федерації проти України роль і значимість органів місцевого самоврядування у забезпеченні життєдіяльності громад суттєво зросли, а їх участь у післявоєнному відновленні України стає надзвичайно важливою. За таких обставин ідея податкової децентралізації здобула поширення в наукових і експертних колах та серед законодавців. Метою статті є висвітлення наукових, експертних та законодавчих підходів до податкової децентралізації, визначення її впливу на розвиток місцевого самоврядування, окреслення подальших перспектив в зазначеній сфері. Під час написання статті були застосовані такі методи дослідження: опису, порівняльного аналізу, аналогій, логічного узагальнення. Наведено ключові аспекти податкової децентралізації, визначені в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, Національній стратегії доходів до 2030 року, Звіті про виконання Національної стратегії доходів до 2030 року за 2024 рік, Звіті про прогрес України в рамках Пакету розширення ЄС за 2024 рік,*

Плані Ukraine Facility тощо. Узагальнено погляди експертів і науковців щодо податкової децентралізації. Акцентовано увагу на проблемі стягнення податкового боргу з платників, які не мають ознак господарської діяльності, зокрема, не володіють активами для погашення заборгованості або перебувають у процедурі банкрутства. Відзначено, що через значні часові та фінансові витрати, пов'язані зі стягненням боргів з фізичних осіб, виникає необхідність у внесенні змін до податкового законодавства щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері адміністрування податків, що сприятиме погашенню податкового боргу, який виникає через несплату місцевих податків і зборів окремими платниками. Окреслено потенційні напрями розширення функцій органів місцевого самоврядування щодо адміністрування місцевих податків і зборів, що включають цифровізацію даних про нерухоме майно, надання місцевій владі доступу до податкової інформації щодо об'єктів та суб'єктів оподаткування майновими податками, закріплення підстав для проведення перевірок контролюючими органами на основі інформації від органів місцевого самоврядування, а також надання доступу до всіх даних щодо об'єктів, які знаходяться на території місцевої громади. Зроблено висновок, що реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню прозорості та оперативності процесу адміністрування податків і зборів, що може позитивно позначитись не лише на доходах місцевих бюджетів, але і діяльності суб'єктів господарювання.

Ключові слова: *податкова децентралізація, органи місцевого самоврядування, податкове навантаження, адміністрування місцевих податків і зборів, доходи місцевого бюджету, податок на майно.*

**Tax decentralization as a key factor in the development
of the local government system in Ukraine**

Anton Opanasenko

PhD Student, SESE “Academy of Financial Management”,

Kyiv, Ukraine, 01054,

ORCID <https://orcid.org/0009-0003-9864-5017>

***Abstract.** The relevance of the topic is due to the fact that with the beginning of the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine, the role and importance of local governments in ensuring the vital activity of communities has increased significantly, and their participation in the post-war recovery of Ukraine is becoming extremely important. Under such circumstances, the idea of tax decentralization has become widespread in academic and expert circles and among legislators. The purpose of the article is to highlight scientific, expert and legislative approaches to tax decentralization, to determine its impact on the development of local government, and to outline further prospects in this area. The following research methods were used in writing the article: description, comparative analysis, analogies, and logical generalization. The key aspects of tax decentralization are outlined, as defined in the State Regional Development Strategy for 2021–2027, the National Revenue Strategy until 2030, the Report on the Progress of the National Revenue Strategy until 2030 in 2024, the Report on Ukraine's Progress within the EU Enlargement Package for 2024, the Ukraine Facility Plan, etc. The views of experts and scientists on tax decentralization are summarized. Attention is focused on the problem of tax debt collection from taxpayers who have no signs of economic activity, in particular, no assets to repay the debt or taxpayers are in bankruptcy proceedings. It is noted that due to the significant time and financial costs associated with debt collection from individuals, there is a need to amend tax legislation to expand the powers of local governments in the field of tax administration, which will facilitate the*

repayment of tax debt arising from non-payment of local taxes and fees by individual taxpayers. The author outlines potential areas for expanding the functions of local government bodies in the administration of local taxes and fees, including digitalization of real estate data, providing local authorities with access to tax information on objects and subjects of property taxation, consolidating the grounds for inspections by regulatory authorities based on information from local government bodies, and providing access to all data on objects located on the territory of a local community. It was concluded that the implementation of these measures will contribute to increasing the transparency and efficiency of the process of administering taxes and fees, which may have a positive impact not only on local budget revenues but also on the activities of business entities.

Keywords: *tax decentralization, local governments, tax burden, administration of local taxes and fees, local budget revenues, property tax.*

Постановка проблеми. З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну роль та значення органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) у забезпеченні життєдіяльності громад суттєво зросли. Насамперед підкреслюється їх важливість у післявоєнній відбудові країни. За зазначених умов науково-експертною спільнотою та серед законодавців дедалі активніше обговорюється потреба в подальших заходах у забезпеченні податкової децентралізації. Втім, якщо раніше дослідники вже акцентували увагу на цьому питанні, то законодавчі ініціативи почали з'являтися лише після 2022 року. З огляду на зазначене, розглянемо детальніше, в яких нормативно-правових актах визначено засади фінансової спроможності органів, за якими закріплено повноваження щодо наповнення місцевих бюджетів.

Відповідно до статті 7 Конституції України в нашій державі визнається і гарантується місцеве самоврядування, а згідно статті 142 визначено, що майно – як рухоме, так і нерухоме, доходи та інші кошти місцевих бюджетів, а також землі, природні ресурси, що є у власності територіальних громад, у тому числі

об'єкти спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад – є матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування [1]. Статтею 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлено, що місцеве самоврядування здійснюється за принципами організаційно-правової та матеріально-фінансової самостійності в межах визначених законами повноважень [2]. На гарантування цих принципів та посилення фінансової спроможності ОМС спрямована і Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні 2014 року [3].

Крім того, Державною стратегією регіонального розвитку на 2021– 2027 роки визначено, що «розвиток інституційної спроможності ОМС на регіональному та місцевому рівні у сфері стратегічного планування, проєктного менеджменту, цифровізації, протидії корупції» є пріоритетом регіонального розвитку в Україні. На даний момент можна стверджувати, що сформовано нормативно-правову базу та впроваджено нові підходи до стратегічного планування і фінансування регіонального розвитку. Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади, заснована на принципах децентралізації і впроваджена з 2015 року, відкрила нові перспективи для розвитку територіальних громад. Новий адміністративно-територіальний устрій та бюджетна децентралізація значно підвищили спроможність місцевого самоврядування [4]. Водночас, у вищенаведених нормативно-правових актах мова йде про бюджетну децентралізацію, а посиленню інституційної спроможності ОМС у децентралізованій системі управління в умовах воєнного стану та післявоєнній відбудові України безперечно сприятиме саме податкова децентралізація.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням податкової децентралізації в Україні присвячені роботи фахівців і науковців як економічної, так і юридичної сфери. Ототожнюючи її з фіскальною децентралізацією або розглядаючи її як один із різновидів зазначеної фіскальної децентралізації,

податковій децентралізації приділяли увагу в своїх працях А.В. Боксгорн, В.Т. Венцель, І.С. Волохова, Я.М. Казюк, М.І. Карлін, А.С. Колохіна, В.В. Пилипів, Ю.А. Романовська, І.О. Цимбалюк [5–11], на праці яких ми посилаємось та низка інших дослідників, роботи яких мають велике значення для теорії та правозастосування у сфері адміністрування місцевих податків і зборів, встановлення ролі ОМС у розвитку громад, фіскальної та бюджетної децентралізації тощо.

Зокрема, в роботах І.С. Волохової, І.О. Цимбалюк досліджено сутність податкової децентралізації, її особливості, форми та методи [7; 11], а також запропоновано методологію обчислення ступеню податкової децентралізації в цілому та податкової концентрації й деволуції зокрема [7]. Історичні аспекти становлення децентралізації в країнах Європи, її впровадження та розвитку в Україні розглянуто в роботі О.Є. Найденко, Р.Ю. Арутюнян [12]; ґрунтовний ретроспективний аналіз розвитку фіскальної децентралізації проведено Н.Ю. Рекової [14].

Про причини й потребу у впровадженні податкової децентралізації в умовах соціально-економічної кризи в країні йдеться в дослідженні М.І. Карліна. Основну увагу приділено важливості розширення податкової бази регіонів шляхом запровадження ефективного механізму розподілу бюджетоутворюючих податків між Державним та місцевими бюджетами. Наголошено також і на необхідності закріплення за регіонами більшої відповідальності за фінансування соціальної сфери, підвищенні ефективності використання наявних коштів [9].

В статті Т.В. Палійчук аналізуються стан та досягнення податкової децентралізації як ключової складової фіскальної децентралізації в Україні та її вплив на ефективність місцевого самоврядування. Особлива увага приділяється перерозподілу податкових ресурсів формування бюджетів між різними рівнями державного управління. Надано пропозиції щодо механізмів поглиблення податкової децентралізації в країні, а також визначено умови, необхідні для

забезпечення оптимального рівня децентралізації податків і зборів та фіскальних повноважень [14].

Виявленню проблем податкової децентралізації в Україні, визначенню та обґрунтуванню шляхів їх вирішення присвячено також роботи Я.А. Сарнецької, М.І. Карліна, Л.О. Петик, А.З. Петрович, І.І. Педченко [15; 9; 16]. В дослідженні Г. Ісаншиної та О. Дубинської [17] розглянуто ключові аспекти реформи децентралізації, проаналізовано тенденції у формуванні доходів місцевих бюджетів України, оцінено вплив реформи на структуру і склад фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а також визначено можливі напрями їх оптимізації.

Отже, впровадження фінансової децентралізації, на переконання І.С. Волохової, є необхідним в контексті забезпечення економічної ефективності. Цей процес передбачає передачу та делегування видаткових повноважень, створення стійкої фінансової основи для органів місцевого і регіонального самоврядування, розробку дієвої системи фінансового вирівнювання, а також активне залучення мешканців територіальних громад до вирішення важливих місцевих завдань [7, с. 5].

Фіскальна децентралізація, яка включає і податкову децентралізацію, є чи не найскладнішим аспектом децентралізації державної влади. Вона виступає своєрідним показником рівня демократичності та компетентності органів державного управління; здатності політичної системи відповідати очікуванням суспільства; ступеня довіри громадян до місцевих органів влади та спроможності державних інституцій враховувати як суспільні, так і індивідуальні потреби; якості контролю у публічній сфері та відповідальності; зрештою, вона є оцінкою адекватності системи публічної адміністрації України та територіального устрою держави. Різноманітні соціально-психологічні, ментальні та культурні чинники, що впливають на процес децентралізації фінансових ресурсів, можуть як сприяти цій реформі, так і гальмувати її розвиток [18, с. 78].

Отже, пріоритетним напрямом сучасної адміністративної реформи є податкова децентралізація, сутність якої полягає в розширенні повноважень

ОМС у формуванні місцевої податкової політики з метою забезпечення публічних інтересів територіальних громад та врахування приватних інтересів платників податків, врегулювання діяльності контролюючих органів та дотримання платниками податкового законодавства [5]. Зокрема, під час фінансової деконцентрації органи центральної державної влади делегують частину своїх функцій, в тому числі з надання суспільних благ, органам місцевої та регіональної державної влади, регіонального та місцевого самоврядування, при цьому право прийняття рішень та контроль за їхнім виконанням залишається за першими. Застосовуються такі інструменти: делегування фінансових повноважень, передача та формування власних фінансових повноважень, передача закріплених джерел надходжень до територіальних бюджетів, надання трансфертів з центрального бюджету, розміщення замовлень серед приватного сектору економіки [7, с. 84-85]. Втім, як зазначають інші фахівці, показник податкових надходжень до місцевих бюджетів не може повною мірою характеризувати перебіг фіскальної децентралізації. Основні економічні та політичні вигоди фіскальної децентралізації обумовлюються можливістю місцевої влади приймати відповідні рішення у сфері оподаткування. Під останніми слід розуміти встановлення і регулювання бази оподаткування, податкових ставок і пільг [19, с. 154].

Делегування прав та повноважень щодо наповнення місцевих бюджетів за рахунок податків, зборів та інших обов'язкових платежів від державної влади на місцевий рівень дозволяє територіальним органам створювати власну фінансову базу для проведення самостійної бюджетно-податкової політики та підвищення власної автономії, що, в свою чергу, набуває форми податкової децентралізації [11, с. 51]. В цілому погоджуючись з І.О. Цимбалюк, зазначимо, що наразі податкова децентралізація набуває ширшого значення [18–19].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, питання децентралізації, у тому числі децентралізації податкової, необхідності розширення фінансової бази та підвищення самостійності регіональних і

місцевих органів самоврядування, залишаються предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців. Втім, у зв'язку з постійними реформами в системі державного управління та євроінтеграційними прагненнями України, зазначена проблематика залишається актуальною і потребує подальших наукових досліджень, зокрема щодо можливості адаптації європейського досвіду в умовах України.

Узагальнення результатів існуючих досліджень, аналіз подальших ініціатив у цій сфері, закріплених в низці законодавчих норм, потреба у визначенні сучасних тенденцій вказують на доцільність забезпечення подальших досліджень. Розглянуті аспекти можуть стати певною базою для глибших прикладних розробок, спрямованих на передачу дохідних, зокрема податкових, повноважень на місцевий рівень. В свою чергу це вимагатиме вдосконалення окремих законодавчих положень, що стане підґрунтям для системного розвитку місцевих фінансів в умовах нової хвилі децентралізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення наукових, експертних та законодавчих підходів до податкової децентралізації, визначення її впливу на розвиток місцевого самоврядування, окреслення подальших перспектив в зазначеній сфері. Особливу увагу приділено взаємозв'язку між фінансовою автономією громад, ефективністю використання ресурсів та потенціалом для покращення соціально-економічного стану регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. ОМС мають більшу зацікавленість щодо збору місцевих податків і зборів, що сприятиме впровадженню ініціатив з підвищення відповідних надходжень. Завдяки широкому доступу до даних про місцеві умови, вони здатні ефективніше виконувати завдання з адміністрування майнових податків та формувати необхідну фіскальну культуру в територіальних громадах [6]. Податкова децентралізація також створює передумови для запровадження креативних, інноваційних і більш результативних програм завдяки можливості локального експериментування. Окрім цього, вона сприяє зміцненню політичної

стабільності та національної єдності, дозволяючи громадянам активніше контролювати реалізацію державних програм на місцях [10, с. 223].

Податкова децентралізація вже входить до нормативно-закріплених заходів з удосконалення системи управління державними фінансами. Так, відповідно до Плану для Ukraine Facility 2024–2027, розробленого на виконання Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/792 від 29 лютого 2024 року про започаткування Ukraine Facility [20], серед запланованих важливих реформ у сфері управління державними фінансами є подальше впровадження податкової децентралізації з метою зміцнення фінансової спроможності ОМС. Це передбачає чітке розмежування повноважень між різними рівнями влади з метою уникнення будь-якої двозначності, що супроводжуватиметься переглядом Міністерством фінансів України системи горизонтального вирівнювання відповідно до нових реалій. Ризик полягає у тому, що збільшення повноважень та ресурсів ОМС вимагатиме посилення відповідальності за їх використання, для чого заплановано вдосконалення системи фінансового контролю за місцевими бюджетами, включаючи розвиток внутрішнього контролю і аудиту на місцевому рівні [21, с. 60].

Національною стратегією доходів України до 2030 року (далі – НСДУ), заплановано посилення функцій ОМС в частині адміністрування податків, які зараховуються до місцевих бюджетів [22]. Зокрема, відзначається необхідність внесення змін до законодавства щодо надання додаткових повноважень ОМС в частині адміністрування місцевих податків і зборів. З цією метою передбачено визначення законодавчих підстав для здійснення контролюючими органами перевірок на базі отриманої органами місцевого самоврядування інформації щодо власників або користувачів нерухомого майна, яке не було оподатковано належним чином.

Однією з нагальних проблем залишається робота з податковою заборгованістю платників податків, які не виявляють ознак економічної активності. Це включає ситуації, коли у платників відсутні активи для погашення

заборгованості або вони перебувають в процедурах банкрутства. Відпрацювання ж боржників серед фізичних осіб вимагає значних трудових, часових і фінансових витрат. Отже, вирішення цієї проблеми обумовлює внесення змін до податкового законодавства, зокрема в напрямку розширення повноважень ОМС щодо адміністрування. Такий підхід матиме позитивний вплив на рівень погашення податкової заборгованості фізичних осіб, яка утворилася через несплату ними місцевих податків і зборів.

У Звіті щодо прогресу України в межах Пакету розширення 2024 року міститься оцінка загального стану виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері державного управління та повідомляється про продовження податкової децентралізації, зокрема, передачу 64% податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) місцевим громадам, а також перенаправлення ПДФО з військовослужбовців у стратегічні галузі промисловості. Для зміцнення податкової бази на містах України відзначається необхідність вжиття заходів з забезпечення справедливого розподілу ПДФО на користь територіальних громад, де фактично проживають платники податків, а також актуалізації даних в реєстрах нерухомості, що дозволить розширити базу оподаткування та впровадити обґрунтовані адміністративні збори за надання послуг на місцевому рівні [23, с. 24].

Відповідно до Звіту про виконання НСДУ за 2024 рік для досягнення мети збільшення надходжень до місцевих бюджетів важливим етапом реформи адміністрування місцевих податків і зборів є надання органам місцевого самоврядування можливості здійснювати окремі функції, а саме: проведення інвентаризації об'єктів нерухомості та земельних ділянок з метою перевірки їх наявності в державних реєстрах; звірка інформації з власниками зазначеного майна; актуалізація та оновлення даних у відповідних реєстрах.

Саме належне наповнення інформаційних баз даними про об'єкти оподаткування, включаючи перенесення архівної інформації про права власності на нерухоме майно та земельні ділянки, зареєстровані до 1 січня 2013 року,

забезпечить для контролюючих органів законодавчі підстави для нарахування майнових податків, дозволить впровадити ефективний контроль за сплатою останніх, що, відповідно, сприятиме збільшенню надходжень до місцевих бюджетів [24, с. 39].

Про нові тенденції у сфері податкової децентралізації свідчать і результати опитування представників ОМС на тему: «Адміністрування місцевих податків і зборів: бачення ОМС». Зокрема, відповідаючи на запитання щодо додаткових заходів для збільшення надходжень місцевих податків і зборів до бюджетів територіальних громад, респонденти відзначили, що це стане можливим лише за умови розширення повноважень ОМС на законодавчому рівні. Йдеться про збільшення повноважень у сфері адміністрування податків і зборів, посилення контролю, накладання адміністративних штрафів, стягнення податкового боргу, а також про доступ до баз даних податкових органів, реєстрів нерухомого майна і земельних ділянок. Крім того, важливим аспектом названо формування та ведення муніципальних фіскальних реєстрів [8].

Результати опитування представників ОМС показують, що для збільшення надходжень місцевих податків і зборів ключовими заходами з їхнього боку є проведення інвентаризації нерухомого майна (вказано 34,9% респондентів) та збільшення повноважень (16,1%). Понад 90% респондентів впевнені, що адміністрування плати за землю, включно із земельним податком та орендною платою, слід передати на рівень громад. Передачу адміністрування податку на нерухоме майно підтримують близько 84%. Водночас менш ніж половина учасників опитування (46,8%) вважають необхідним делегувати громадам адміністрування єдиного податку [8].

Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів залишається одним з найважливіших завдань для ОМС, оскільки сприятиме зміцненню фінансової стійкості та незалежності місцевих бюджетів, кращому використанню фіскального потенціалу регіонів і підвищенню рівня та якості послуг для жителів громад. Для

забезпечення цього необхідними є розробка та впровадження механізмів, що дозволять органам місцевого самоврядування активніше впливати на розширення фіскальної бази та залучення фінансових ресурсів у бюджети. Такий підхід є одним із ключових аспектів децентралізації, спрямованим на зміцнення самостійності й здатності місцевого самоврядування ефективно виконувати свої функції.

Результати опитування підтверджують актуальність проблеми адміністрування місцевих податків і зборів. Попри існування суперечностей щодо здатності ОМС забезпечувати повноцінне виконання всього спектру адміністративних процедур, питання наділення їх повноваженнями в цій сфері залишається важливим і потребує подальшого розгляду. У зв'язку з цим одним із ключових завдань є розробка спільної позиції щодо нових підходів і механізмів адміністрування місцевих податків і зборів, яка враховуватиме інтереси всіх зацікавлених сторін цього процесу [8].

Висновки. У світлі вищевикладених перспектив вбачається, що у випадку розширення повноважень ОМС у сфері адміністрування податків і зборів, цифровізації даних про нерухоме майно (актуалізації даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно), надання ОМС доступу до податкової інформації щодо об'єктів та суб'єктів оподаткування майновими податками, закріплення підстав для проведення перевірок контролюючими органами на основі інформації від ОМС, а також надання ОМС доступу до всіх даних щодо об'єктів, які знаходяться на території місцевої громади та реалізації інших заходів, передбачених НСДУ, сприятиме більшій прозорості та оперативності адміністрування податків і зборів, що може позитивно позначитись не лише на дохідній частині місцевих бюджетів, але й на діяльності суб'єктів господарювання, дозволяючи останнім планувати податкове навантаження, наприклад, при розрахунку податків на майно, завдяки кореляції із даними ОМС. Податкова децентралізація в її нинішньому форматі дозволить ОМС запроваджувати обґрунтованіші адміністративні збори за надання послуг на

місцевому рівні, сприятиме підвищенню ефективності чинної системи адміністрування місцевих податків і зборів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
5. Боксгорн А.В. Адміністрування місцевих податків і зборів: питання теорії і практики: монографія. Одеський державний університет внутрішніх справ. Одеса: Видавництво «Юридика», 2022. 226 с.
6. Пилипів В.В., Венцель В.Т. Чи можливо децентралізувати адміністрування місцевих податків та зборів – експертний матеріал. 21 трав., 2025. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15051>.
7. Волохова І.С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.
8. Казюк Я., Колохіна А. Адміністрування місцевих податків і зборів: бачення органів місцевого самоврядування. Аналітичний звіт про результати соціологічного дослідження. / U-LEAD з Європою, ЦППР. Київ, 2024.
9. Карлін М.І. Податкова децентралізація в Україні: проблеми і перспективи. *Економічний форум*. 2016. № 1. С. 286–292.

10. Романовська Ю.А. Податкова децентралізація як основна домінанта розвитку місцевого самоврядування. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 4 (221). С. 221-225.
11. Цимбалюк І.О. Фіскальний простір інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 500 с.
12. Найденко О.Є., Арутюнян Р.Ю. Розвиток податкової децентралізації в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 882–886.
13. Рекова Н.Ю. Ретроспективний аналіз розвитку фіскальної децентралізації. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 156–163.
14. Палійчук Т.В. Механізми підвищення рівня податкової децентралізації. *Академічний огляд*. 2017. № 1 (46). С. 35–43.
15. Сарнецька Я.А. Податкова децентралізація в Україні: проблеми імплементації та шляхи їх вирішення. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. Вип. 2 (32). С. 75–88.
16. Петик Л.О., Петрович А.З., Педченко І.І. Податкова децентралізація в Україні: проблеми й перспективи. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 12(2). С. 24–28.
17. Ісаншина Г., Дубинська О. Податкова децентралізація в умовах реформи місцевого самоврядування. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 5(66). С. 93–104.
18. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О.М. Бориславська, І.Б. Заверуха, А.М. Школик та ін. Центр політико-правових реформ. К., Москаленко О.М., 2012. 212 с.
19. Діагностика системи місцевого оподаткування: Аналітичний звіт / К.І. Швабій та ін. Growford Institute, ULEAD з Європою. 2023. URL: <https://ulead.org.ua/storage/admin/files/d7ee40daa7f8543c84903bb0b76b51dd.pdf>.
20. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. *Official Journal of the European*

Union. 29.2.2024. L, 2024/792. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>.

21. План для Ukraine Facility 2024–2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>.

22. Національна стратегія доходів до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

23. Ukraine 2024 Report: Commission Staff Working Document. SWD(2024) 699 final. Brussels, 30.10.2024 URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en.

24. Звіт про стан виконання Національної стратегії доходів до 2030 року у 2024 році. / Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України. URL: <https://mof.gov.ua>.